Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

18 mai 2017*

„Trimitere preliminară — Proprietate intelectuală — Regulamentul (CE) nr. 207/2009 — Marcă a Uniunii Europene — Articolul 97 alineatul (1) — Competență internațională — Acțiune în contrafacere îndreptată împotriva unei societăți stabilite într-un stat terț — Subfilială stabilită pe teritoriul statului membru al instanței sesizate — Noțiunea «unitate»”

În cauza C-617/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf, Germania), prin decizia din 16 noiembrie 2015, primită de Curte la 23 noiembrie 2015, în procedura

**Hummel Holding A/S**

împotriva

**Nike Inc.,**

**Nike Retail BV,**

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul M. Ilešič (raportor), președinte de cameră, doamna A. Prechal, domnul A. Rosas, doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul E. Tanchev,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 6 octombrie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Hummel Holding A/S, de T. Bösling, Rechtsanwalt;

— pentru Nike Retail BV și pentru Nike Inc., de B. Führmeyer și de F. Klein, Rechtsanwälte;

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de A. Collabolletta, avvocato dello Stato;

— pentru Comisia Europeană, de J. Samnadda, de T. Scharf și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: germana.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 ianuarie 2017,

pronunță prezenta

## Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene (JO 2009, L 78, p. 1).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Hummel Holding A/S, pe de o parte, și Nike Inc. și filiala sa, Nike Retail BV, pe de altă parte, cu privire la pretinsa contrafacere, de către acestea din urmă, a unei mărci internaționale a Hummel Holding, care produce efecte în Uniunea Europeană.

### Cadrul juridic

#### *Regulamentul (CE) nr. 44/2001*

3 Considerentele (11)-(13) ale Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74) au următorul cuprins:

„(11) Normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului și, astfel, trebuie să fie întotdeauna disponibilă, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt factor de legătură. […]

(12) În afară de instanța domiciliului pârâtului, trebuie să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției.

(13) În cazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, partea defavorizată trebuie să fie protejată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale prevăzute în prezentul regulament.”

4 Articolul 2 alineatul (1) din acest regulament prevede următoarele:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză.”

5 Articolul 4 alineatul (1) din regulamentul menționat prevede:

„Dacă pârâtul nu este domiciliat pe teritoriul unui stat membru, competența este determinată, în fiecare stat membru, de legislația statului membru în cauză, sub rezerva aplicării dispozițiilor articolelor 22 și 23.”

### *Regulamentul nr. 207/2009*

6 Regulamentul nr. 207/2009 a fost modificat prin Regulamentul (UE) 2015/2424 al Parlamentului European și al Consiliului din 16 decembrie 2015 (JO 2015, L 341, p. 21), care a intrat în vigoare la 23 martie 2016. Totuși, având în vedere data faptelor din litigiul principal, prezenta trimitere preliminară este examinată în lumina Regulamentului nr. 207/2009, în forma sa în vigoare înainte de această modificare.

7 Considerentele (15)-(17) ale Regulamentului nr. 207/2009 au următorul cuprins:

„(15) Pentru a întări protecția mărcilor [Uniunii Europene], este necesar ca statele membre să desemneze, ținând seama de sistemul lor național, un număr limitat, în măsura posibilului, de instanțe naționale având competențe de primă instanță și de a doua instanță în domeniul contrafacerii și validității mărcii [Uniunii Europene].

(16) Este indispensabil ca deciziile privind validitatea și contrafacerea mărcilor [Uniunii Europene] să producă efecte și să se extindă în întreaga [Uniune], ca singură modalitate de a evita hotărâri contradictorii ale instanțelor și ale Oficiului [Uniunii Europene pentru Proprietate Intelectuală (EUIPO)], și de a aduce atingere caracterului unitar al mărcilor [Uniunii Europene]. Dispozițiile Regulamentului [nr. 44/2001] ar trebui să se aplice tuturor acțiunilor în justiție care se referă la mărcile [Uniunii Europene], cu excepția cazurilor în care prezentul regulament derogă de la aceasta.

(17) Este necesar să se evite pronunțarea unor hotărâri contradictorii ca urmare a acțiunilor în care sunt implicate aceleași părți și care sunt formulate pentru aceleași fapte pe baza unei mărci [a Uniunii Europene] și a unor mărci naționale paralele. În acest scop, atunci când acțiunile sunt formulate în același stat membru, mijloacele pentru atingerea acestui obiectiv se stabilesc conform normelor procedurale naționale, cărora prezentul regulament nu le aduce atingere, în timp ce atunci când acțiunile sunt formulate în state membre diferite, apar ca fiind adecvate dispozițiile inspirate din normele privind litispendența și conexitatea din Regulamentul [nr. 44/2001].”

8 Articolul 94 din acest regulament, intitulat „Aplicarea Regulamentului [nr. 44/2001]”, figurează în titlul X din acesta, care cuprinde normele referitoare la competența și la procedura în ceea ce privește acțiunile în justiție în domeniul mărcilor Uniunii Europene. Acest articol prevede:

„(1) Dacă prezentul regulament nu prevede altfel, dispozițiile Regulamentului [nr. 44/2001] se aplică procedurilor privind mărcile [Uniunii Europene] și cererile de înregistrare a mărcii [Uniunii Europene], precum și procedurilor privind acțiunile simultane sau succesive intentate pe baza mărcilor [Uniunii Europene] și a mărcilor naționale.

(2) În ceea ce privește procedurile ce rezultă în urma acțiunilor și cererilor prevăzute la articolul 96:

(a) articolul 2, articolul 4, articolul 5 punctele 1, 3, 4 și 5 și articolul 31 din Regulamentul [nr. 44/2001] nu se aplică;

(b) articolele 23 și 24 din Regulamentul [nr. 44/2001] se aplică în limitele prevăzute la articolul 97 alineatul (4) din prezentul regulament;

(c) dispozițiile capitolului II din Regulamentul [nr. 44/2001] care se aplică persoanelor cu domiciliul într-un stat membru se aplică de asemenea persoanelor care nu au domiciliul într-un stat membru, dar care au o unitate în acel stat.”

9 Articolul 95 alineatul (1) din regulamentul menționat, intitulat „Instanțe competente în domeniul mărcilor [Uniunii Europene]”, prevede:

„Statele membre desemnează pe teritoriul lor un număr cât mai limitat posibil de instanțe naționale de primul și al doilea grad de jurisdicție, denumite în continuare «instanțe competente în domeniul mărcilor comunitare», care au sarcina de a îndeplini funcțiile atribuite de prezentul regulament.”

10 Articolul 96 din același regulament, intitulat „Competență în domeniul contrafacerii și validității”, prevede:

„Instanțele competente în domeniul mărcilor [Uniunii Europene] au competență exclusivă:

(a) în materia acțiunilor în contrafacere și – în cazul în care dreptul intern o permite – în materia acțiunilor privind posibila contrafacere a unei mărci [a Uniunii Europene];

[…]”

11 Articolul 97 din Regulamentul nr. 207/2009, intitulat „Competență internațională”, are următorul cuprins:

„(1) Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, precum și a dispozițiilor Regulamentului [nr. 44/2001] aplicabile în temeiul articolului 94, procedurile care rezultă din acțiunile și cererile prevăzute la articolul 96 sunt aduse în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are domiciliul pârâtul sau, în cazul în care acesta nu are domiciliul într-unul dintre statele membre, în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are o unitate.

(2) În cazul în care pârâtul nu are nici domiciliul, nici unitatea pe teritoriul unui stat membru, aceste proceduri sunt aduse în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are domiciliul reclamantul sau, în cazul în care acesta nu are domiciliul într-unul dintre statele membre, în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are o unitate.

(3) Dacă nici pârâtul, nici reclamantul nu au astfel domiciliul sau o astfel de unitate, procedurile în cauză sunt aduse în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia se află sediul [EUIPO].

[…]

(5) Procedurile care rezultă din acțiunile și cererile menționate la articolul 96, cu excepția acțiunilor în constatarea inexistenței unei contrafaceri a unei mărci [a Uniunii Europene], pot, de asemenea, să fie aduse în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia a fost săvârșită fapta de contrafacere sau a fost semnalat pericolul de contrafacere sau pe teritoriul căruia s-a săvârșit o faptă menționată la articolul 9 alineatul (3) a doua teză.”

12 Articolul 98 din acest regulament, intitulat „Întinderea competenței”, prevede la alineatul (1):

„O instanță competentă în domeniul mărcilor [Uniunii Europene] a cărei competență se întemeiază pe articolul 97 alineatele (1)-(4) are competența de a hotărî asupra:

(a) faptelor de contrafacere comise sau asupra pericolelor de contrafacere existente pe teritoriul oricărui stat membru;

[…]”

**Acțiunea principală și întrebarea preliminară**

13 Hummel Holding este o întreprindere stabilită în Danemarca, producătoare de articole de sport, articole de îmbrăcăminte pentru sport și pentru petrecerea timpului liber, precum și articole de încălțăminte pentru sport și pentru petrecerea timpului liber. Aceasta este titulara mărcii figurative internaționale înregistrate sub numărul 943057 și care produce efecte în Uniune pentru produse din clasa 25 în sensul Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15 iunie 1957, cu revizuirile și cu modificările ulterioare, și care corespunde următoarei descrieri: „Articole de îmbrăcăminte și încălțăminte, articole pentru acoperirea capului”.

14 Nike, care are sediul în Statele Unite, este societatea-mamă a grupului Nike, care comercializează articole sportive în întreaga lume. Nike Retail, stabilită în Țările de Jos, aparține de asemenea acestui grup. Ea exploatează site-ul internet pe care sunt prezentate și propuse produsele Nike, în special cele cu destinația Germania. Pe lângă comercializarea lor online pe acest site internet, produsele Nike sunt vândute în Germania prin intermediul unor comercianți independenți care se aprovizionează de la Nike Retail. Societățile din grupul Nike nu exploatează direct magazine angro sau cu amănuntul în Germania.

15 Nike Deutschland GmbH, al cărei sediu se află în Frankfurt am Main (Frankfurt pe Main, Germania) și care nu este parte în litigiul principal, este, potrivit Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf, Germania), o filială a Nike Retail. Nike Deutschland nu dispune de un site internet propriu și nu distribuie mărfuri unor consumatori finali sau unor intermediari. În schimb, ea negociază contractele dintre intermediari și Nike Retail și acordă asistență acestei din urmă societăți pentru publicitatea și pentru executarea contractelor. Nike Deutschland asigură de asemenea serviciile post-vânzare pentru consumatorii finali.

16 Hummel Holding consideră că unele produse Nike, în special pantaloni scurți de baschet, contrafac marca menționată la punctul 13 din prezenta hotărâre și susține că cele mai multe contrafaceri au avut loc în Germania. Ea a formulat o acțiune împotriva Nike și a Nike Retail în fața Landgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional din Düsseldorf, Germania), care s-a declarat competent pentru motivul că Nike Deutschland constituia o unitate a Nike, respingând acțiunea pe fond. Hummel Holding a formulat apel împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere.

17 Hummel Holding solicită încetarea importului și a exportului, a publicității, a ofertei, a introducerii pe piață și a consimțământului pentru introducerea pe piață a acestor produse, pe de o parte, în ceea ce privește teritoriul Uniunii (cu titlu subsidiar, teritoriul Republicii Federale Germania) în privința Nike și, pe de altă parte, în ceea ce privește teritoriul Republicii Federale Germania în privința Nike Retail.

18 Nike și Nike Retail au invocat lipsa de competență internațională a instanțelor germane.

19 Instanța de trimitere consideră că competența internațională a instanțelor germane de a se pronunța cu privire la acțiunea care vizează întreaga Uniune și care este îndreptată împotriva societăților din grupul Nike poate rezulta numai din articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009. Aceasta arată totuși că sfera de aplicare a noțiunii „unitate” în sensul acestei dispoziții, în cazul unor filiale și subfiliale independente, este controversată și nu a fost clarificată de Curte.

20 În aceste condiții, Oberlandesgericht Düsseldorf (Tribunalul Regional Superior din Düsseldorf) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„În ce condiții, o societate independentă din punct de vedere juridic, stabilită într-un stat membru al Uniunii, care este o subfilială a unei întreprinderi care nu are ea însăși sediul în cadrul Uniunii, trebuie considerată o «unitate» a acestei întreprinderi în sensul articolului 97 alineatul (1) din [Regulamentul nr. 207/2009]?”

**Cu privire la întrebarea preliminară**

21 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 trebuie interpretat în sensul că o societate independentă din punct de vedere juridic, stabilită într-un stat membru, care este o subfilială a unei entități-mamă care nu are sediul în Uniune, constituie o „unitate” a acestei entități-mamă în sensul dispoziției menționate.

22 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, rezultă atât din cerința aplicării uniforme a dreptului Uniunii, cât și din cea a principiului egalității că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu conține nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie, în mod normal, să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, care trebuie stabilită ținând seama nu doar de termenii acesteia, ci și de contextul prevederii și de obiectivul urmărit de reglementarea în cauză (a se vedea în special Hotărârea din 18 ianuarie 1984, Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, punctul 11, Hotărârea din 3 septembrie 2014, Deckmyn și Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, punctul 14, și Hotărârea din 16 iulie 2015, Abcur, C-544/13 și C-545/13, EU:C:2015:481, punctul 45).

23 Aceasta este situația noțiunii „unitate”, în sensul articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, întrucât noțiunea respectivă nu este definită în regulamentul menționat, iar acesta nu cuprinde nicio trimitere la legislațiile naționale pentru a stabili sensul ei.

24 De la bun început, trebuie arătat că Regulamentul nr. 207/2009 prevede, sub rezerva excepțiilor care sunt expres menționate în cuprinsul său, aplicarea dispozițiilor Regulamentului nr. 44/2001 la procedurile privind mărcile Uniunii Europene și cererile referitoare la astfel de mărci, ceea ce reiese în mod expres din considerentul (16) al Regulamentului nr. 207/2009, precum și din articolul 94 și din articolul 97 alineatul (1) din acesta.

25 În această privință, deși anumite dispoziții ale Regulamentului nr. 44/2001 precum articolul 5 alineatul (5) și articolul 18 alineatul (2) din acesta se referă de asemenea la noțiunea „unitate”, astfel încât nu este exclus ca învățămintele care decurg din jurisprudența Curții referitoare la aceste două dispoziții să poată fi, într-o anumită măsură, relevante în scopul interpretării noțiunii „unitate” în sensul Regulamentului nr. 207/2009, nu se poate totuși considera că noțiunea în cauză ar trebui să aibă în mod necesar același domeniu de aplicare, după cum este utilizată în cadrul unuia sau al altuia dintre aceste două regulamente.

26 Astfel, în pofida principiului aplicării Regulamentului nr. 44/2001 în privința acțiunilor în justiție referitoare la o marcă a Uniunii Europene, aplicarea anumitor dispoziții ale acestui regulament, în particular a regulilor menționate la articolul 4 și la articolul 5 alineatul (1) din acesta, în privința procedurilor care rezultă din acțiunile și din cererile menționate la articolul 96 din Regulamentul nr. 207/2009, este exclusă în temeiul articolului 94 alineatul (2) din acest din urmă regulament. Ținând seama de această excludere, competența instanțelor din domeniul mărcilor Uniunii Europene prevăzute la articolul 95 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 de a soluționa acțiunile și cererile vizate la articolul 96 din acesta rezultă din normele prevăzute direct de același regulament, care au caracterul unei *lex specialis* în raport cu normele din Regulamentul nr. 44/2001 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2014, Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, punctele 26 și 27).

27 În plus, Regulamentul nr. 44/2001, pe de o parte, și Regulamentul nr. 207/2009, pe de altă parte, urmăresc obiective care nu sunt identice. Astfel, Regulamentul nr. 44/2001 urmărește, potrivit considerentelor (12) și (13), să completeze domiciliul pârâtului cu alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și litigiu sau în scopul bunei administrări a justiției sau, încazul contractelor de asigurare, al contractelor încheiate cu consumatorii și al contractelor de muncă, să protejeze partea defavorizată prin norme de competență mai favorabile intereselor sale decât normele generale.

28 La rândul său, Regulamentul nr. 207/2009 are ca obiectiv, potrivit considerentelor sale (15)-(17), să întărească protecția mărcilor Uniunii Europene și să evite hotărârile contradictorii ale instanțelor, precum și atingerile aduse caracterului unitar al mărcilor menționate, prin intermediul unor hotărâri ale instanțelor competente în domeniul mărcilor Uniunii Europene care produc efecte și se extind la întreaga Uniune.

29 Prin urmare, pentru a determina elementele care caracterizează noțiunea „unitate” în sensul articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, este necesar să se țină seama, în conformitate cu jurisprudența Curții amintită la punctul 22 din prezenta hotărâre, nu numai de termenii acestei dispoziții, ci și de contextul și de obiectivele sale.

30 Textul articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 nu conține detalii cu privire la noțiunea „unitate” în scopul aplicării sale. Din acesta rezultă însă că un pârât care nu are domiciliul în Uniune poate avea pe teritoriul acesteia una sau mai multe unități, ceea ce pare *a priori* să sugereze că, în acest din urmă caz, pot fi sesizate instanțele din diferitele state membre pe teritoriul cărora se află astfel de unități.

31 În ceea ce privește contextul în care se încadrează articolul 97 din Regulamentul nr. 207/2009, trebuie remarcat că această dispoziție garantează existența unei instanțe în cadrul Uniunii pentru toate litigiile în materie de contrafacere și de validitate a unei mărci a Uniunii Europene. Acest articol, care cuprinde mai multe temeiuri de competență internațională, enumeră, la alineatele (1)-(4), criteriile succesive care permit determinarea statului membru ale cărui instanțe sunt competente, în temeiul articolului 98 alineatul (1) litera (a) din acest regulament, să asigure protecția efectivă a mărcilor Uniunii Europene pe întreg teritoriul acesteia din urmă.

32 Articolul 97 din Regulamentul nr. 207/2009 instituie, cu titlu principal, la alineatul (1), competența instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are domiciliul pârâtul sau, în cazul în care acesta nu are domiciliul în unul dintre statele membre, în fața instanțelor statului membru pe teritoriul căruia are o unitate. Numai în cazul în care pârâtul nu are nici domiciliul, nici o unitate pe teritoriul unui stat membru al Uniunii, alineatele (2) și (3) ale acestui articol prevăd, cu titlu subsidiar, competența instanțelor statului membru pe teritoriul căruia reclamantul are domiciliul sau unitatea și, cu titlu încă mai subsidiar, competența instanțelor statului membru pe teritoriul căruia se află sediul EUIPO.

33 În ceea ce privește alineatul (5) al articolului menționat, acesta instituie în special o competență în favoarea instanțelor statului membru pe teritoriul căruia a fost săvârșită fapta de contrafacere sau a fost semnalat pericolul de contrafacere, situație în care o astfel de instanță dispune totuși, astfel cum reiese din articolul 98 din Regulamentul nr. 207/2009, de o competență limitată la teritoriul statului membru de care aparține.

34 După cum a arătat avocatul general la punctul 80 din concluzii, articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, care prevede competența instanțelor de pe teritoriul statului membru în care este situată unitatea unei societăți care nu are sediul în Uniune, departe de a constitui o excepție de la competența de principiu determinată de domiciliul pârâtului, care rezultă din articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 interpretat în lumina considerentului (11) al acestuia din urmă, reprezintă mai degrabă punerea sa în aplicare, ceea ce pledează pentru o interpretare largă a acestei noțiuni.

35 Astfel, caracterul de principiu general al acestei norme de competență, care este expresia adagiului *actor sequitur forum rei*, se explică prin faptul că ea îi permite pârâtului să se apere, în principiu, cu mai multă ușurință (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 iulie 2000, Group Josi, C-412/98, EU:C:2000:399, punctul 35, și Hotărârea din 19 februarie 2002, Besix, C-256/00, EU:C:2002:99, punctul 52). Or, situația se prezintă astfel, după cum a arătat avocatul general la punctul 82 din concluzii, atunci când o parte este chemată să se apere în fața instanțelor unui stat în care are o unitate și în raport cu care se află, prin urmare, într-o situație de mai mare proximitate.

36 Această interpretare nu aduce de altfel atingere obiectivelor reglementării privind marca Uniunii Europene, amintite la punctul 28 din prezenta hotărâre, întrucât deciziile instanțelor în domeniul mărcilor Uniunii Europene competente în temeiul articolului 97 din Regulamentul nr. 207/2009 produc efecte și se extind la întreaga Uniune.

37 O asemenea interpretare largă conduce la concluzia că sunt necesare semne materiale care permit cu ușurință recunoașterea existenței unei „unități” în sensul articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009. După cum a arătat avocatul general la punctul 52 din concluzii, o astfel de existență necesită, astfel, o formă de prezență reală și stabilă din care se desfășoară o activitate comercială și care se manifestă prin prezența de personal, precum și de echipament material. În plus, această unitate trebuie să se manifeste într-un mod permanent către exterior, ca o extensie a unei entități-mamă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 1978, Somafer, 33/78, EU:C:1978:205, punctul 11, Hotărârea din 18 martie 1981, Blanckaert & Willems, 139/80, EU:C:1981:70, punctul 12, Hotărârea din 9 decembrie 1987, SAR Schotte, 218/86, EU:C:1987:536, punctul 10, și Hotărârea din 19 iulie 2012, Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, punctul 48).

38 În această privință, este lipsit de relevanță aspectul dacă unitatea, de pe teritoriul unui stat membru, a unei societăți al cărei sediu este stabilit în afara Uniunii are sau nu are personalitate juridică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 15 decembrie 2011, Voogsgeerd, C-384/10, EU:C:2011:842, punctul 54). Astfel, terții trebuie să se poată baza pe aparența creată de unitatea care acționează ca o extensie a entității-mamă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 decembrie 1987, SAR Schotte, 218/86, EU:C:1987:536, punctul 15).

39 Împrejurarea că societatea stabilită în statul membru ale cărui instanțe sunt sesizate este o subfilială a societății al cărei sediu este stabilit în afara Uniunii, iar nu o filială directă a acesteia este de asemenea lipsită de relevanță, cu condiția să fie îndeplinite cerințele enunțate la punctul 37 din prezenta hotărâre.

40 Pe de altă parte, nu este important dacă, în principiu, în scopul aplicării articolului 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, unitatea astfel determinată a participat sau nu a participat la presupusa contrafacere. Astfel, o asemenea cerință, care nu este prevăzută la articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009, nu ar fi în plus conciliabilă cu necesitatea unei interpretări largi a noțiunii „unitate”, amintită la punctul 34 din prezenta hotărâre.

41 Având în vedere aceste considerații, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul nr. 207/2009 trebuie interpretat în sensul că o societate independentă din punct de vedere juridic, stabilită într-un stat membru, care este o subfilială a unei entități-mamă care nu are sediul în Uniune, constituie o „unitate” a acestei entități-mamă în sensul dispoziției menționate, întrucât filiala în cauză este un centru de operațiuni care, în statul membru în care este situată, are o formă de prezență reală și stabilă din care se desfășoară o activitate comercială și care se manifestă într-un mod permanent către exterior, ca o extensie a respectivei entități-mamă.

**Cu privire la cheltuielile de judecată**

42 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

**Articolul 97 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 207/2009 al Consiliului din 26 februarie 2009 privind marca Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că o societate independentă din punct de vedere juridic, stabilită într-un stat membru, care este o subfilială a unei**

**entități-mamă care nu are sediul în Uniunea Europeană, constituie o „unitate” a acestei entități-mamă în sensul dispoziției menționate, întrucât filiala în cauză este un centru de operațiuni care, în statul membru în care este situată, are o formă de prezență reală și stabilă din care se desfășoară o activitate comercială și care se manifestă într-un mod permanent către exterior, ca o extensie a respectivei entități-mamă.**

Semnături